

GÉÉN 'RETRO' ONDERWIJS. NIEUW TYPE 9 HISTORISCHE VERGISSING.

De wetgeving op het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen dateert uit de vroege jaren '70 en is nog steeds gebaseerd op de (achterhaalde) visie op handicap en onderwijs uit die tijd. Vier decennia geleden ging men er nog van uit dat het 'medisch defect' van een kind maatgevend was voor zijn onderwijsbehoefte. Het buitengewoon onderwijs is dan ook ingedeeld in acht types, die telkens verwijzen naar een bepaalde stoornis of beperking. Elk type zou, volgens de filosofie van die tijd, aangepast zijn aan de opvoedings- en onderwijsbehoeften van een bepaalde groep kinderen. De ordening van het buitengewoon onderwijs in 'types' botste al snel op zijn grenzen. Waar moest een kind met een motorische beperking (type 4) naar toe wanneer het tegelijkertijd problemen had met het gehoor (type 7)? Wat als je blind was (type 6) maar tegelijk ook mentaal erg beperkt (type 2)? Evoluties in de medische praktijk brachten nieuwe beperkingen op de voorgrond, waarvoor geen type bestond (autisme bijvoorbeeld, of ADHD). Het belangrijkste is echter het besef dat het medisch defect waaraan een kind leed, *niet* de meest bepalende factor was om een passend onderwijsaanbod te creëren. Afhankelijk van de andere kenmerken van het kind (intelligentie, aanpassingsvermogen, aanwezigheid van andere beperkingen, thuisomgeving, ...) kan de nood aan extra ondersteuning voor een optimale ontwikkeling, erg verschillend zijn bij kinderen die nochtans dezelfde beperking hebben. Deze vaststelling is niet alleen gebaseerd op de ervaring van mensen die in het buitengewoon onderwijs werken, maar steunt op een wereldwijde wetenschappelijke consensus. Het buitengewoon onderwijs ging zo flexibel mogelijk om met de rigide types, en trachtte zo een passend aanbod te formuleren, al was daar vaak heel wat onbetaald vrijwilligerswerk voor nodig. Men sprong in de jaren '80 ook al vroeg op de kar van het geïntegreerd onderwijs, en formuleerde een ondersteuningsaanbod voor leerlingen met een beperking in het gewoon onderwijs. De regelgeving volgde slechts heel beperkt deze nieuwe ontwikkelingen. Het leezorgkader, waarvan de eerste ontwerpen al circuleren sinds 2005, zou het langverwachte antwoord op bieden. De strikte indeling in types werd erin losgelaten, ten voordele van een zorgcontinuüm dat op de eerste plaats de graad van aanpassing van de onderwijsomgeving als doorslaggevend ziet. Ook het gewone onderwijs werd in de operatie betrokken, omdat veel kinderen met een beperking daar het beste onderwijsaanbod vinden, op voorwaarde dat er adequate ondersteuning aanwezig is. De regering besliste tijdens de voorbije vakantie dat er voor dit nieuwe kader in Vlaanderen 'geen draagvlak' bestond. Het ontbreken van een draagvlak voor een dergelijke hervorming wekt op zich geen verbazing. Onze maatschappij is doordrongen van het medisch-defect-denken, en het behoort dus tot ons paradigma dat bij een bepaalde beperking een bepaalde behandeling of aanpak (of onderwijstype) hoort. Wat wél verwondert is dat de Minister van Onderwijs, die toch ook de Minister van Gelijke Kansen is, op geen enkele manier heeft gesensibiliseerd rond de nieuwe inzichten inzake handicap die cruciaal zijn voor het vinden van dit draagvlak. Nochtans vormt "het initiëren en handhaven van effectieve bewustwordingscampagnes" rond handicap een uitdrukkelijke verplichting die hoort bij de uitvoering van het VN-Verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap, dat in Vlaanderen van kracht is sinds 2009. Ronduit verbijsterd zijn we door de maatregel waarvoor de minister dan blijkbaar wél draagvlak meent te hebben: de invoering van een nieuw type 9 in het buitengewoon onderwijs, voor kinderen met een diagnose autisme. Wellicht wordt deze maatregel in een eerste reactie goed onthaald door de ouders van kinderen met deze diagnose: eindelijk officiële erkenning voor hun bijzondere noden. Maar vanuit onderwijsstandpunt weten we dat de creatie van een goed aanbod voor alle kinderen met autisme binnen één type niet mogelijk is. Het autismespectrum is immers breed: het gaat van hoogbegaafde kinderen met een wiskundeknobbel tot kinderen met een diepe mentale beperking voor wie communicatie extreem moeilijk verloopt.

De sociale omgeving waarin deze kinderen opgroeien verschilt sterk, net zoals de eventuele samenloop met andere stoornissen of beperkingen. Het is dan ook een fictie dat het mogelijk is één gepaste onderwijsomgeving te bieden voor iedereen die tot dit spectrum behoort. Hoe realiseer je met één normering een breed onderwijsaanbod, gaande van de studierichting Grieks-Wiskunde over een beroepsgerichte opleiding tot basale stimulatie voor de leerlingen met autisme én een diepe mentale beperking? Zelfs als het nieuwe type zich beperkt tot de normaal begaafde leerlingen met een autismespectrumstoornis blijven veel problemen onopgelost. Waar moet het normaal begaafde kind met autisme én epilepsie dat bovendien afhankelijk is van sondevoeding in de toekomst naartoe? De aanpak van de minister garandeert vooral dat allerlei groepen zullen blijven lobbyen voor hun specifiek probleem. Vandaag autisme, morgen ADHD? Het VN-Verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap waarborgt de toegang tot het gewone onderwijs én adequate ondersteuning daarbij. We vrezen dat allerlei groepen en individuen klaar staan om dit recht af te dwingen voor de rechtbank. Voor het gewone onderwijs betekent dit rechtsonzekerheid en een voortdurende stroom van ad hoc-maatregelen. Bovendien laat deze werkwijze een holistische aanpak, zo belangrijk voor kinderen met een beperking, niet toe. In het buitengewoon onderwijs is er nog steeds geen mogelijkheid om een goed aanbod te creëren voor kinderen met meervoudige beperkingen. Het uitblijven van een algemeen referentiekader gebaseerd op de ondersteuningsnood van de kinderen in plaats van op hun 'defect', houdt het buitengewoon onderwijs gevangen in de jaren '70. We weten dat dit niet werkt, en toch gaan we ermee door. We beroemen ons er graag op dat ons onderwijs tot de beste in de wereld behoort. Wel, wat de organisatie van het onderwijs voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften betreft zijn we nu wel echt de boot aan het missen. Meneer de minister, U hoeft maar één dringende maatregel te nemen: overleg met uw collega van Welzijn en lanceer samen met hem een grootschalige bewustwordingscampagne over de plaats van personen met een handicap in de samenleving. Zoek geen draagvlak voor een algemeen referentiekader, maar creëer er één. En geef ons in geen geval een 'retro' buitengewoon onderwijs.